

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2022/23

Destinace (země, místo): Budyšín a okolí (SRN)

Jméno, příjmení: PhDr. Jiří Jonák, Ph.D.

Ve školním roce 2022/23 probíhala výuka češtiny na pěti základních školách v okolí Budyšina a ve třech kurzech pro dospělé.

V Chrósčicích (něm. Crostwitz) je na *Srbské škole Jurij Chežka* český jazyk historicky povinnou (byť nehodnocenou) součástí rozvrhu. V tomto školním roce se zde se základy češtiny seznamovalo ve třech postupných ročnících (2. až 4.) celkem 60 žáků. Mimo to probíhal v Chrósčicích jednou týdně i 90minutový večerní kurz pro dospělé (začátečníci; letos pět účastníků).

V dalších základních školách (Ralbicy, Radwor, Worklecy, Pančicy-Kukow) byla čeština nabízena coby tzv. *poskitk*, tj. jako zájmová aktivita/odpolední kroužek. Skupiny čítaly pět až deset účastníků, úhrnem se jednalo o 35 dětí.

V budyšínském Srbském domě se pak dvakrát týdně konaly další odpolední/večerní kurzy češtiny pro dospělé (začátečníci / středně pokročilí). Letos do nich docházelo v součtu devět studentů. Jednou týdně dále probíhala šedesátiminutová individuální výuka vedoucí jazykového centra Witaj. V březnu 2023 jsme zde navíc zahájili pilotní projekt výuky místních dětí ze smíšených česko-německých a česko-srbských rodin, jež se účastnili čtyři žáci.

Celkem jsme v uplynulém školním roce poskytovali výuku češtiny 114 zájemcům.

Výuka dětí probíhala ve školních třídách vybavených interaktivními tabulemi s přístupem k internetu. Všechny školy (a stejně tak Srbský dům) nám poskytly neomezenou možnost kopírování pracovních materiálů. Při výuce ve 2. ročníku v Chrósčicích (24 dětí) byla často (nemusela-li plnit jiné povinnosti) přítomna asistentka, což nezanedbatelně přispívalo k efektivitě vyučování. Pro výuku v Srbském domě v Budyšíně byla k dispozici seminární místnost.

Co se týká výukových materiálů, bylo potřeba je s ohledem na úroveň a heterogenost jednotlivých skupin připravovat ad hoc z mnoha zdrojů. Systematičtěji jsme využívali zejména učebnicovou řadu *Domino* (Svatava Škodová) a u starších dětí také příručku Lídy Holé *Čeština*

expres – Start. V menších skupinách se rovněž osvědčila například dvojjazyčná pexesa z nakladatelství Infoa. U dospělých jsme primárně pracovali s *Češtinou expres 1 a 2* (L. Holá – P. Bořilová) a využívali jsme také pracovní sešity z řady *Čeština krok za krokem*. Z krásné literatury si děti nejvíce oblíbily sérii *Kouzelná třída* Zuzany Pospíšilové, u pokročilých dospělých jsme se déle zdárně zabývali esejistickým *Gottlandem* Mariusze Szczygiela. Jako velice oblíbená se u dětí jevila práce s krátkými epizodami z televizních seriálů o krtečkovi či *...a je to!* Podstatnou a žádanou součástí výuky byly i české písničky – lidovky, dětské popěvky, písničky z pohádek, folk i pop. Při vhodných příležitostech jsme do výuky zařazovali také hry, dramatizace či tanec.

S dětmi i s dospělými jsme se důkladně seznámili s českými Vánoce a Velikonocemi (a porovnali je s těmi lužickosrbskými). V kurzech pro dospělé jsme si četli staročeské vánoční recepty (z knihy *Církevní rok a lidové obyčeje* Vlastimila Vondrušky) a následně jsme zrealizovali spontánně vzniklý nápad některé z nich vyzkoušet a ochutnat. Žáky jsem se snažil průběžně seznamovat i s dalšími českými reáliemi. Zejména dospělí posluchači (a rovněž lužickosrbské kolegyně a kolegové, s nimiž se setkávám) jeví hluboký zájem o český společenský a politický život, o naši historii, tradice, církevní svátky, kulturu, gastronomii či přírodu. Není neobvyklé, že se na mě dospělí obrací s prosbou o kontextualizaci dění, které sledují zvenčí, či o sdělení mého názoru na konkrétní události. Doptávají se na tipy na dovolenou či výlet do ČR. Občas si „objednají“ dovoz oblíbené české pochutiny či nápoje (ty pak společnými silami během výuky konzumujeme).

Vedle výuky jsem Domowině a Witaj byl dle potřeby k dispozici jako výpomoc při záležitostech s přesahem do Česka, například jsem přeložil jejich blahopřejný dopis nově zvolenému českému prezidentovi. Snažil jsem se také dle možností aktivně zapojovat do místního společenského života (každoroční setkání lidí z budyšínského Witaj s jejich protějšky z Dolní Lužice, kácení májky v Chrósčicích, lužickosrbský piknik před Srbským domem v Budyšině, open air promítání německé pohádky opatřené srbským dabingem v Pančicích-Kukowě, společný výlet do Berlína).

Do destinace jsem se dopravil vlastním autem. Tím jsem se také musel přemísťovat do jednotlivých škol, které jsou od Budyšina vzdáleny do 30 km – Witaj mi potom zpětně proplácelo náklady na pohonné hmoty. Pokud jde o ubytování, až do března 2023 jsem měl pronajatý malý služební byt v Srbském domě. Poté jsem se přestěhoval do asi 1 km vzdáleného nájemního bytu v činžovním domě. Stravování si vyslaný pedagog zajišťuje sám.

Obecně je práce učitele češtiny u Lužických Srbů příjemná a naplňující. Velmi dobře jsme vycházeli se všemi dospělými studenty a s většinou dětí. Výborný vztah jsem měl rovněž s lidmi z jazykového centra Witaj i s kolegyněmi z Chrósčic, kde jsem jako v jediné škole trávil delší časové úseky i mimo vyučovací hodiny.

Učitel u Lužických Srbů musí počítat s nutností dojíždět v jednom dni do několika škol v různých obcích a s jistou rozvrhovou dysbalancí (např. ve čtvrtek jsem míval výuku od 8:00 do 20:00 s několika dlouhými pauzami). Jinak jsem zaznamenal kolísavou motivaci ke studiu češtiny u několika chlapců z nejvyššího (4.) ročníku chrósčické školy, kde s ohledem na neexistenci známkování byly možnosti pozvednout pracovní morálku poněkud omezené (řešili jsme s třídní učitelkou, jež kontaktovala rodiče s prosbou o domluvu).

Další informace k lužickosrbské komunitě, výuce češtiny v destinaci a vztahu Srbů k Čechů a Česku budou k dispozici v textu *Česká stopa v Lužici* v letošním (2023) vydání **Krajín češtiny**.

